

Inkomstfördelning och välfärd 2022

I korthet

- Coronapandemin 2020 hade tydlig inverkan på Ålands ekonomi. Ålands köpkraftskorrigerade BNP per capita blev 30 400 euro, vilket motsvarar en minskning på cirka 14 procent. De åländska hushållens disponibla penninginkomst (median) minskade från 40 810 euro år 2019 till 40 190 euro år 2020.
- Ojämligheter i hushållens inkomster (ginikoefficient) minskade något år 2020 och ligger nära nivån i Finland.
- Totalt 1 218 personer (4,1 %) levde i ekonomiskt utsatta hushåll på Åland år 2020. Antalet ökade med 32 personer från 2019.
- Även risken för fattigdom ökade från 8,8 procent år 2019 till 9,1 procent år 2020.
- Uppgifterna för konsumtion visar att sedan hösten 2021 har konsumenternas förtroende minskat och möjligheter att spara försämrats.

Inledning

Denna publikation presenterar statistiska uppgifter om inkomstfördelning och välfärd på Åland.

I ekonomiska indikatorer ingår bruttonationalprodukt per invånare (BNP per capita), hushållens disponibla inkomster, ginikoefficient och indikatorer för ekonomisk utsatthet. Dessa mått beskriver inkomstfördelningen och välfärden på Åland över tiden och i förhållande till närregionerna.

I årets publikation granskas även konsumtionen med hjälp av den åländska konsumentbarometern.

De statistiska uppgifterna som rapporteras kommer från Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB), Folkpensionsanstalten (FPA), Statistikcentralen (SC) samt Institutet för hälsa och välfärd (THL). Vissa uppgifter är hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) databas och från Europeiska kommissionens Eurostat databas.

Största delen av informationen finns tillgänglig på ÅSUB:s hemsida i form av exceltabeller och databaser (Inkomster och skatter). Se temaområdet Inkomstfördelning och välfärd <https://www.asub.ax/sv/temaomraden/inkomstfordelning-och-valfard> eller databaserna Inkomster och skatter <https://www.asub.ax/sv/databaser>.

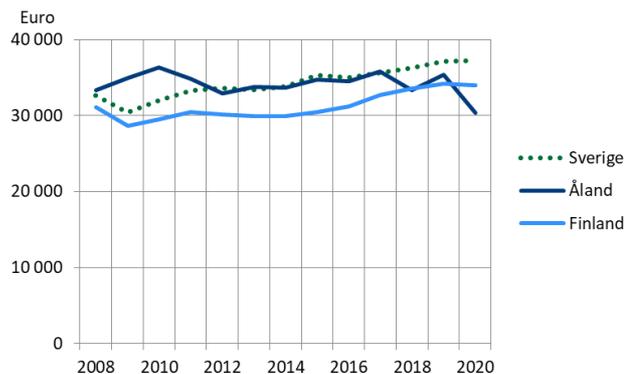
BNP per capita

BNP per capita mäter landets produktion av varor och tjänster i förhållande till befolkningsutvecklingen. BNP per capita påverkas bland annat av sysselsättningsgraden, vilket är antalet sysselsatta i förhållande till befolkningen i arbetsför ålder. I gränsregioner som Åland påverkas måttet även av att personer bor och arbetar i olika regioner.

Siffrorna för Ålands produktion av varor och tjänster per invånare (löpande priser, korrigerat för köpkraft) visade en svacka coronaåret 2020. BNP per capita minskade från 35 400 euro 2019 till 30 400 euro 2020, vilket motsvarar en minskning på cirka 14 procent. Sveriges BNP per capita var 37 200 euro och Finlands 34 000 euro år 2020.

Figur 1 visar utvecklingen av BNP per capita på Åland samt i Finland och i Sverige under perioden 2008–2020. Se även *Bilaga 1*.

Figur 1. BNP per capita för Åland, Finland och Sverige, 2008–2020

Not: BNP/capita anges i löpande priser och efter att ha justerats för skillnader i köpkraft mellan länderna. Uppgifterna för Finland inkluderar Åland.

Källa: ÅSUB, Eurostat

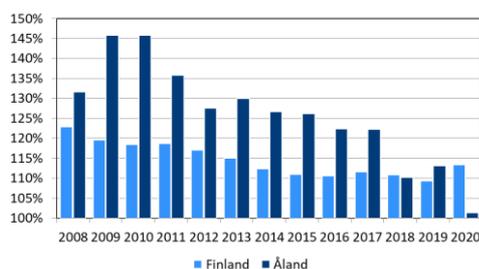
ÅSUB:s preliminära beräkningar för 2021 visar en årlig BNP-tillväxt på sju procent. Prognosen för 2022 och 2023 visar en tillväxt på två procent respektive nolltillväxt. Den svenska BNP-tillväxten väntas fortsätta öka år 2022 (2,5 procent) följd av nolltillväxt år 2023. Prognoserna för den

finländska BNP-tillväxten pekar på en ökning på 2,0 procent år 2022 och 0,3 procent det följande året (2023).¹

I europeiskt sammanhang har Ålands och Finlands BNP per capita varit högre än i genomsnitt (Figur 2). Totalt sett har Ålands BNP per capita i förhållande till EU:s minskat sedan 2010 och låg 2020 på 101 procent, vilket är nära EU:s genomsnitt (100 %).

Skillnaderna i BNP per capita mellan Finland och EU:s genomsnitt ökade något under 2020.

Figur 2. Ålands och Finlands BNP per capita (köpkraftskorrigerat) i förhållande till EU:s 2008–2020

Not: EU:s BNP/capita motsvarar 100 procent. Uppgifterna för Finland inkluderar Åland. Observera att y-axeln börjar vid 100.

Källa: ÅSUB, Eurostat

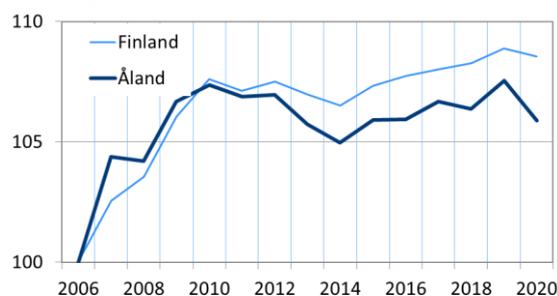
BNP per capita är fortfarande ett vanligt mått som används för att beskriva ekonomisk tillväxt i länder och regioner. I det följande ser vi närmare på den ekonomiska utvecklingen ur hushållens perspektiv.

Hushållens disponibla inkomster

Disponibel penninginkomst räknas från hushållens bruttoinkomster som omfattar löneinkomster, företagarinkomster, kapitalinkomster och erhållna transfereringar. Betalda skatter subtraheras och skattefria transfereringar, som barnbidrag, bostadsbidrag och utkomststöd, adderas.

Figur 3 visar att välfärdsutvecklingen, mätt med hushållens disponibla penninginkomst, sedan 2010 har varit svagare på Åland än i Finland. Däremot har åländska hushåll totalt sett haft större disponibla inkomster än finländska hushåll. Hushållens disponibla inkomster (median) var 40 190 euro på Åland 2020 jämfört med 33 087 euro i Finland. De åländska hushållens disponibla penninginkomst minskade under 2020 från 40 810 euro år 2019.

Figur 3. Hushållens disponibla penninginkomst (median) på Åland och i Finland. Index 2006 = 100, i 2020 års penningvärde

Not: Uppgifterna för Finland inkluderar Åland.

Källa: ÅSUB, SC

Den ekvivalerade inkomsten visar inkomsterna då antalet konsumtionsenheter i hushållet tagits i beaktande². Den ekvivalerade inkomsten brukar öka genom åren och har varit större på

¹ ÅSUB Översikter och indikatorer 2022:6.

² Ekvivalent inkomst betyder att hushållets inkomst fördelas på antalet konsumtionsenheter i hushållet. Enligt konsumtionsenhetsskalan får den första fullvuxna hushållsmedlemmen vikten 1

och övriga personer över 13 år får vikten 0,5. Barn (0–13 år) får vikten 0,3. Viktningen bygger på antagandet att inkomsterna fördelas mellan hushållets medlemmar i proportion till varje medlems konsumtionsbehov.

Åland är i Finland. År 2020 var de åländska hushållens ekvivalerade median inkomst 28 700 euro och de finländska hushållens 24 570 euro.

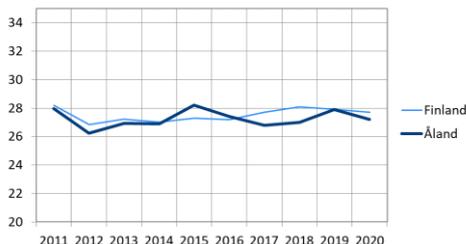
Ginikoefficient

Ginikoefficienten mäter ojämlikheter i hushållens inkomster. Ju högre värde ginikoefficienten får desto ojämnnare är inkomsterna. Ginikoefficientens värde 0 betyder att alla individer har exakt lika stora inkomster, medan värde 1 betyder att en inkomsttagare får alla inkomster. Ginikoefficienten multipliceras ofta med 100 och anges som ett procenttal.

Inkomstfördelningen som mäts med ginikoefficienten har varit relativt jämn i Norden. Under 2020 hade samtliga nordiska länder en ginikoefficient som låg under EU-ländernas genomsnitt (30,0)³.

På Åland har ginikoefficienten varit relativt oförändrad över tiden och har legat nära Finlands nivå. Den åländska ginikoefficienten minskade från 27,9 år 2019 till 27,2 år 2020 (se Figur 4).

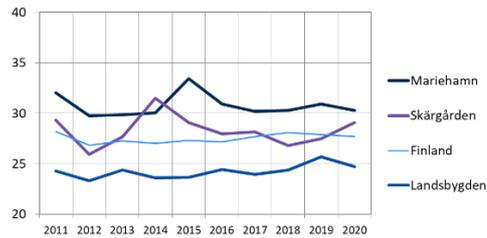
Figur 4. Ginikoefficient för disponibel penninginkomst, Åland och Finland, 2011-2020

Not: Uppgifterna för Finland inkluderar Åland.
Källa: ÅSUB, THL

Ginikoefficienten har varierat något mellan de åländska regionerna. Figur 5 visar att ginikoefficienten fortsättningsvis var högst i Mariehamn och lägst på landsbygden år 2020.

Figur 5. Ginikoefficient för disponibel penninginkomst, Ålands regioner och Finland, 2011-2020

Källa: ÅSUB, THL

Ginikoefficienten har kritiserats för att vara ett för grovt mätinstrument för mätning av ökade ojämlikheter i inkomsterna. Kritikerna menar att situationen för de sämst ställda har en liten påverkan på ginikoefficienten främst på grund av att de sämst ställda är en liten grupp och förändringar har därmed små effekter på ojämlikheten (se mera, Nordin, 2022). I det följande ser vi närmare på risken för ekonomisk utsatthet på Åland.

Risk för ekonomisk utsatthet på Åland

Förlängd ekonomisk utsatthet innebär att personen har hört till ett låginkomst-hushåll både under statistikåret och under två av de tre föregående åren. I låginkomsthushållet understiger ekvivalerade disponibla penninginkomster 60 procent av medianen för samtliga hushåll.

Enligt SC:s statistik levde totalt 1 218 personer i ekonomiskt utsatta hushåll på Åland under coronaåret 2020. Antalet motsvarar 4,1 procent av den åländska befolkningen och ökade med 32 personer från 2019.

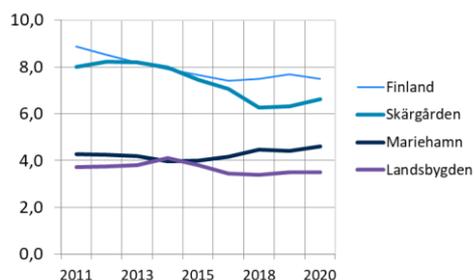
Uppgifterna för förlängd ekonomisk utsatthet kan användas för att beräkna risken för ekonomisk utsatthet i Ålands regioner. Figur 6 visar att andelen ekonomiskt utsatta i befolkningen är större i den åländska skärgården

³ Eurostat

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/te_ssi190/default/table?lang=en

jämfört med Mariehamn och landsbygden.

Figur 6. Risk (%) för ekonomisk utsatthet i Ålands regioner och Finland 2011–2020

Not: Uppgifterna för Finland inkluderar Åland.
Källa: ÅSUB, SC

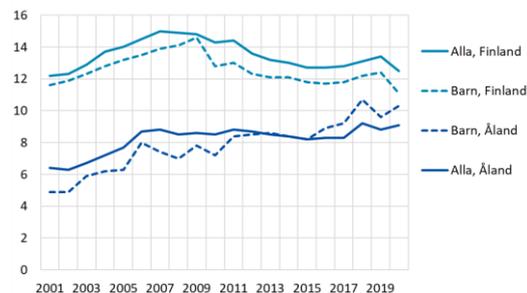
Sammanlagt 443 hushåll beviljades utkomststöd på Åland år 2021, vilket är 89 hushåll färre än under coronaåret 2020 (se *Bilaga 2*). Totalt 47 procent av utkomststödstagarna var ensamstående män och 40 procent ensamstående kvinnor år 2021.

Risk för fattigdom visar andelen personer som bor i hushåll med låga inkomster av alla personer som bor i området. Gränsen för låg inkomst är densamma som för risk för ekonomisk utsatthet (60 procent av hushållens disponibla ekvivalenta medianinkomst respektive år). Risk för fattigdom räknas för statistikåret.

Figur 7 visar att risken för fattigdom har under 2000-talet varit större i Finland än på Åland. I Finland var risken för fattigdom som störst år 2007 då 15,0 procent av befolkningen hörde till hushåll med risk för fattigdom. Efter 2007 minskade risken för fattigdom i Finland relativt stabilt ända till 2017–2019. Även under coronaåret 2020 minskade risken för fattigdom i Finland (12,5 %) och låg på en motsvarande nivå som i början av 2000-talet.

På Åland var risknivån för fattigdom under 2000-talet störst år 2018 (9,2 %). Uppgifterna för år 2020 visar att en närliggande nivå (9,1 %).

Figur 7. Andel (%) barn och hela befolkningen som bor i hushåll med risk för fattigdom på Åland och i Finland 2001–2020

Not: Uppgifterna för Finland inkluderar Åland.
Källa: ÅSUB, THL

Av Figur 7 framgår att en större andel av åländska barn har levt sedan 2015 i risk för fattigdom jämfört med ålänningarna i allmänhet. Siffrorna för 2001–2020 visar att andelen barnfamiljer som lever i risk för fattigdom på Åland ligger allt närmare den motsvarande andelen i Finland (10,2 respektive 11,1 år 2020).

Konsumtion

Ekonomisk utsatthet ska helst kartläggas med flera mätinstrument för att få en nyanserad bild av situationen. Många mätinstrument beaktar inte snabba prisökningar eller hushållens skuldsättning alternativt möjligheter att spara. Uppgifterna om konsumtion avspeglar hushållens materiella välfärd.⁴

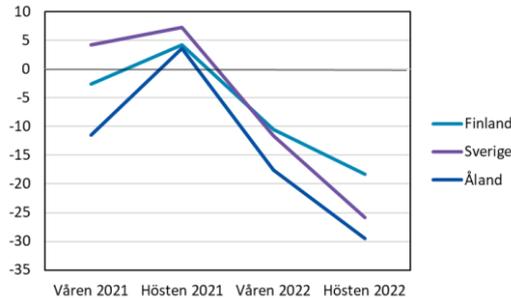
Konsumtionsmöjligheterna påverkas av hushållens inkomster. Studier i Finland har visat att eftersom inkomstfördelningen i landet är relativt jämn, tenderar den reella köpkraften bland de ekonomiskt utsatta öka när den genomsnittliga inkomstnivån ökar. I samhällen med stora inkomstskillnader upplevs även den subjektiva välfärden bland ekonomiskt utsatta som sämre än i motsvarande grupper i samhällen med jämnare inkomstfördelning. En ökning i inkomstskillnaderna påverkar därmed

⁴ Hoffrén, Lemmetyinen & Pitkä, 2010.

både objektivt och subjektivt välfärden i samhället.⁵

I konsumenternas förtroendeindex koncentreras konsumenternas syn och förväntningar på den ekonomiska utvecklingen. Indexet beräknas som ett genomsnitt av delfaktorernas netttotal. Delfaktorerna är: egen ekonomi nu, egen ekonomi om ett år, landets/regionens ekonomi om ett år och konsumentens användning av pengar på kapitalvaror inom 12 månader. Indexet kan variera mellan -100 och +100. Ju större tal, desto ljusare syn på ekonomin.

Figur 8. Konsumenternas förtroendeindex på Åland samt i Finland och Sverige 2021–2022

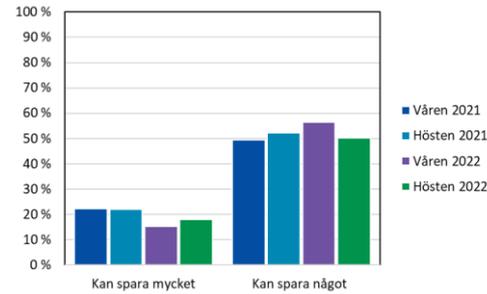

Källa: ÅSUB, SC, Eurostat

Konsumtionsmöjligheterna bland ålänningar har sedan våren 2021 kartlagts två gånger om året i ÅSUBs panelundersökning. *Figur 8* visar att sedan hösten 2021 har konsumenternas förtroende minskat både på Åland och i Finland samt i Sverige. Riktningen i förtroendet är liknande för Åland och närregionerna.

Figur 9 visar att över hälften av hushållen i den åländska konsumentbarometern har kunnat spara sedan våren 2021. År 2022 har dock andelen av de hushåll som haft möjlighet att spara mycket minskat till under 20 procent⁶.

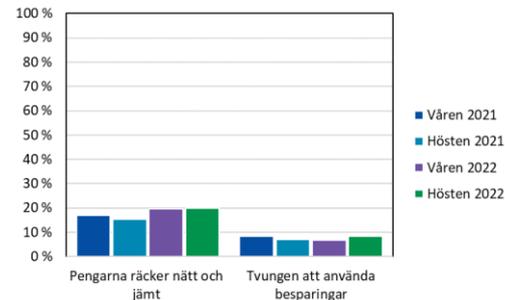
Figur 9. Andel (%) svarande i konsumentbarometern med möjlighet att spara 2021–2022

Källa: ÅSUB

I de hushåll som inte kunnat spara räcker pengarna antingen nätt och jämnt eller så har hushållen varit tvugna att använda besparingar. Andelen hushåll som upplever att pengarna räcker nätt och jämnt ökade till närmast 20 procent under 2022 (*Figur 10*).

Figur 10. Andel (%) svarande i konsumentbarometern utan möjlighet att spara 2021–2022

Källa: ÅSUB

Endast 2–3 procent av de hushåll som deltog i konsumentbarometern har sedan våren 2021 uppgett att de skuldsätter sig.

De räntehöjningar som pågår för tillfället väntas påverka de åländska hushållens konsumtion. Ungefär 60 procent av de åländska hushållen har skulder, och bland dessa uppgick skulderna till i genomsnitt 224 procent av de disponibla inkomsterna (2020). De åländska hushåll som har lån

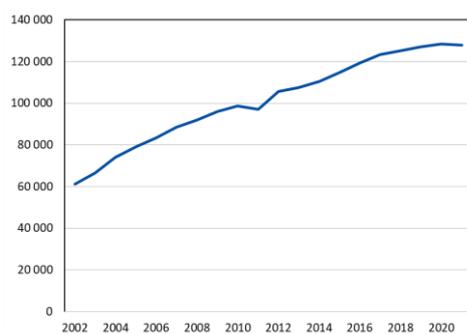
⁵ Hoffrén, Lemmetyinen & Pitkä, 2010.

⁶ Även i Finland har hushållens sparande minskat sedan andra kvartalet 2022, se SC <https://stat.fi/sv/statistik/sekn>

betalade i genomsnitt 1 400 euro i räntor år 2021.⁷

Figur 11 visar hushållens genomsnittliga skulder på Åland sedan 2002.

Figur 11. Hushållens genomsnittliga skulder (euro) på Åland 2002–2021

Källa: ÅSUB, SC

⁷ ÅSUB Översikter och indikatorer 2022:6.

Bilaga 1. BNP per capita

BNP per capita (euro, köpkraftskorrigerat) för Åland, Finland och Sverige, 2008–2020

	Åland	Finland	Sverige
2008	33 300	31 100	32 700
2009	35 000	28 700	30 400
2010	36 300	29 500	32 000
2011	34 900	30 500	33 300
2012	32 900	30 200	33 600
2013	33 800	29 900	33 400
2014	33 700	29 900	33 800
2015	34 700	30 500	35 300
2016	34 500	31 200	35 000
2017	35 800	32 700	35 700
2018	33 400	33 600	36 300
2019	35 400	34 200	37 100
2020	30 400	34 000	37 200

Not: Avrundat till jämna hundratal.

Källa: ÅSUB

Bilaga 2. Utkomststöd

Hushåll som erhållit utkomststöd efter hushållstyp 2010–2021

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totalt	461	443	460	484	472	497	467	537	544	497	532	443
Ensamstående utan barn	323	297	326	320	310	338	315	373	367	348	371	305
Ensamstående män utan barn	194	185	190	181	183	203	198	225	230	219	230	186
Ensamstående kvinnor utan barn	129	112	136	139	127	135	117	148	137	129	141	119
Ensamstående med barn	82	82	72	90	101	92	84	94	100	76	85	78
Ensamstående män med barn	20	18	16	18	20	12	17	19	20	15	9	20
Ensamstående kvinnor med barn	62	64	56	72	81	80	67	75	80	61	76	58
Gifta/samboende par utan barn	21	18	24	24	24	23	28	24	29	28	31	21
Gifta/samboende par med barn	35	46	38	50	37	44	40	46	48	45	45	39

Källa: THL

Referenser

Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat>

Institutet för hälsa och välfärd, THL. <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv>

Hoffrén, J., Lemmetyinen, I. & Pitkä, L. (2010). Esiselvitys hyvinvointiindikaattoreista. Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet. Sitran selvityksiä 32, SITRA.

Nordin, M. (2022). Ökad ojämlikhet trots oförändrad Gini? *Ekonomisk Debatt*, 50(8), 74–79.

Skatteförvaltningen. <https://www.vero.fi/sv/>

Statistikcentralen, SC. https://stat.fi/index_sv.html

ÅSUB Statistikmeddelande Nationalräkenskaper 2022:1. *Nationalräkenskapsdata 2020*. https://www.asub.ax/sites/default/files/media/document/BNP_Meddelande_2020.pdf

ÅSUB Översikter och indikatorer 2022:6. *Ekonomisk översikt hösten 2022*.